

Świętość rodziny w dobie indywidualistycznej duchowości

W dobie ponowoczesności, mimo odrzucania istnienia Boga, współczesny człowiek stawia jednak pytanie o obecność Boga oraz o możliwość nawiązywania relacji z Jego osobą. Dzięki prawidłowej wizji życia duchowego chrześcijanin może wychodzić naprzeciw trudnościom ludzi poszukujących Boga w aktualnej rzeczywistości, mocno przesiąkniętej różnymi hipotezami i ideologiami. To zagubienie i towarzysząca mu pustka wewnętrzna prowadzi do uznania prymatu Boga w życiu codziennym. Uznanie Boga obejmuje każdy wymiar życia osoby ludzkiej, czyli wymiar osobisty, rodziny, społeczny, a przede wszystkim wymiar duchowy. Albowiem Bóg jest Bogiem bliskim człowiekowi, bliskim w jego ludzkiej codzienności. Ale ta bliskość jest zrozumiała dopiero w rzeczywistej miłości, będącej fundamentem Jego dzieła zbawienia, jak i wypływającego z niego nadprzyrodzonego życia chrześcijanina. To pozwala spojrzeć na życie duchowe człowieka w perspektywie tylko miłości Bożej, powiązanej z całym stworzeniem, a zwłaszcza z tajemnicą odkupienia, w której objawia się największa miłość Boga Ojca do człowieka przez Syna Bożego. Tutaj objawia się wielka tajemnica obdarowania człowieka nadprzyrodzonym darem Jego obecności w życiu człowieka, a szczególnie w życiu rodzinnym. Tylko dzięki tej obecności jest możliwa świętość w życiu człowieka, zwłaszcza małżonków, którzy są wezwani i zaproszeni do odpowiedzi na miłość Boga, a którą rozwijają na drodze życia rodzinnego w coraz większym miłosnym jednoczeniu się z Nim. Małżonkowie nawiązują wówczas przyjaźń z Synem Bożym, albowiem jest to relacja upragniona przez obie strony,

Ks. STANISŁAW URBAŃSKI – prof. zw. nauk teologicznych, profesor UKSW w Warszawie i WIT w Częstochowie, pierwszy w Polsce doktor i doktor habilitowany teologii duchowości, twórca polskiej szkoły badań nad mistyką chrześcijańską, promotor kilkudziesięciu doktoratów, autor kilkudziesięciu książek i kilkuset artykułów naukowych, członek wielu stowarzyszeń naukowych polskich i zagranicznych, laureat licznych nagród.

czyli przez Jezusa i człowieka. Jest ona budowana przez Jego dar oraz przez odpowiedź chrześcijanina. Wtedy całość odpowiedzi małżonków prowadzi do odkrycia w ich życiu duchowych owoców miłosego zjednoczenia z Bogiem, jakimi na pierwszym miejscu jest miłość między nimi i jedność całej rodziny. Ta wewnętrzna miłość i jedność pozwala im na harmonijne życie i stworzenie komunii jedności w rodzinie, a także z innymi ludźmi.

A więc jedność człowieka z Bogiem jako przyjaźń (por. J 15, 14-15) najbardziej wyraża relację miłości do Niego, która wiedzie do osiągnięcia celu życia doczesnego. Tą drogą prowadzącą do miłosej jedności z Bogiem jest wspólnota rodziny, w której człowiek uczy się miłości, a która jednocześnie jest przestrzenią rozwoju świętości

1. Duchowość indywidualistyczna

Rosnąca indywidualizacja religii doprowadziła do powstania „nowej” duchowości. Albowiem kryzys religijny jest kryzysem pełnej prawdy o człowieku, a tym samym kryzysem jego relacji do Boga. Ale tylko w relacji do Boga wyraża się najgłębszy dynamizm ludzkiej osoby. Również sam Bóg jako osobowa Miłość pragnie zjednoczenia z człowiekiem. Zatem religia wskazuje na transcendencję człowieka. Dopiero w tym kontekście człowiek świadomy swojej podmiotowości kieruje się ku Bogu jako celu życia, zwłaszcza w aspekcie duchowym. Swoją podmiotową godność czerpie z tego „bycia-ku-Bogu” i „dla-Boga”¹. Ta relacja daje mu możliwość rozwoju tak w wymiarze horyzontalnym, jak i wertykalnym, ponieważ kieruje człowieka na transcendencję, życie nadprzyrodzone. Innymi słowy, osoba ludzka nie zamyka się w cielesnej swej egzystencji na ziemi, ale otwiera się na rzeczywistość nadprzyrodzoną Boga. Dopiero w duchowości wyraża się pełnia człowieka jako osoby skierowanej ku Transcendencji. Stąd też religia i duchowość łączą się ze sobą na drodze rozwoju świętości chrześcijanina. Zatem w transcendencji wyraża się duchowość osoby ludzkiej. I w tej perspektywie personalistycznej religia wiąże się z pełnym duchowym rozwojem człowieka. Odrzucenie tej koncepcji chrześcijańskiej religii, która przejawia się w zależności życia duchowego w wymiarze prywatnym i społecznym, prowadzi do ujęcia indywidualistycznego ducho-

¹ M. SZYMONIK, *Filozoficzne podstawy kategorii godności człowieka w ujęciu personalizmu szkoły lubelskiej*, Lublin 2015, 330-335.

wości w wymiarze tylko czysto ludzkim, w wymiarze doświadczenia wewnętrznego, uczuciowego, odrzucającego działanie Stwórcy. Dlatego indywidualistyczna duchowość wiedzie do samouwielbienia siebie, samowystarczalności duchowej.

Z tego wynika, że religijność zmienia się w „duchowość” człowieka, w którym doświadczenie wewnętrzne staje się instancją o autorytecie przewyższającym autorytet zinstytucjonalizowanych wierzeń. Za tą linią w nic już nie trzeba wierzyć, wystarczy tylko to przeżyć. W ten sposób człowiek buduje tylko relacje z Bogiem na swój sposób i o własnych siłach, odrzucając działanie łaski Bożej; odrzucając pośrednictwo Jezusa; odrzucając działanie sakramentów. Jedynie skupia się na osobistym „przeżyciu” emocjonalnym w psychice, co wyraża rzeczywistość indywidualizmu i konsumpcji. Człowiek staje się przedmiotem i wykonawcą kultu².

Indywidualizm występuje również w innych dyscyplinach naukowych. W teologii oznacza negację wspólnotowego wymiaru człowieka, a tym samym rodziny, redefiniując relację jako porozumienie kontraktowe, gdzie wszystkie pragnienia jednostki są skodyfikowane w postaci uprawnień³. Tymczasem wspólnota, relacja komunii jest potrzebna do normalnego życia człowieka. Doświadczenie komunii pozwala chrześcijaninowi rozwijać się w pełni swojej osobowości. A więc wartość osoby i wartość komunii w pełni ukazują się w relacji człowieka z Bogiem, gdyż tylko na tej płaszczyźnie relacji człowiek realizuje się jako osoba. Równocześnie komunია z Bogiem przedstawia się jako wartość nadrzędna wobec innych wartości. Albowiem komunია z Bogiem realizuje się przez oddanie, gdyż prowadzi do oddania się innym ludziom w duchu miłości. Taka komunია w wymiarze wertykalnym i horyzontalnym jest spełnieniem rozwoju świętości, wiodącym do miłostnego zjednoczenia z Bogiem. Ponieważ w tej przestrzeni duchowej człowiek dokonuje samorealizacji siebie. Staje się wówczas „nowym człowiekiem”, który jest człowiekiem zintegrowanym, posiadającym siebie w dawaniu siebie. Taki człowiek zaprzecza człowiekowi konsumpcyjnemu, człowiekowi kierującemu się indywidualizmem⁴.

Zatem indywidualizacja religii wiedzie do „nowej” duchowości, która jest kompatybilna z nowoczesną „kulturą indywidualizmu”, od-

² I. NOCKIEWICZ, *Świadectwo chrześcijańskiej rodziny jako odpowiedź na problemy nowej indywidualistycznej duchowości*, „Teologia duchowości. Studia Teologiczne” *Idźcie i Głoscie* 34 (2016), 95.

³ Tamże, 96-97.

⁴ A. PAWLAK, *Żywa wspólnota*, Kraków 2016, 116-120.

rzucającą wartość komunii we wspólnocie. Odznacza się ona synkretyzmem religijnym, zwłaszcza o zabarwieniu buddyzmu, i wyraża przede wszystkim przeżycie, emocję, uczucie w psychice człowieka, z odrzuceniem działania łaski Bożej. Jest to opisowa i ogólna charakterystyka zjawiska „nowej” duchowości, ponieważ jeszcze nie ma pełnej definicji. Człowiek może zachować jedność z konkretną tradycją religijną, ale może też i zerwać, to jednak w „nowej” duchowości najważniejsze jest samodzielne budowanie obrazu Boga jako partnera relacji osobowej, tworzące zestaw przekonań, praktyk i zobowiązań a’ la carte. W imię tak rozumianej „nowej” duchowości następuje odrzucenie wszelkich wymagań na drodze formacji duchowej, czyli życia duchowego. Dana jednostka samodzielnie kształtuje więc swoje treści wierzeń, dokonuje ciągłej ich reinterpretacji i wybiera według własnego uznania. Dlatego człowiek w imię tej samodzielności dokonuje dobrowolnego wyboru zakresu prawd religijnych, a jednocześnie przeciwstawia indywidualną wiarę jednostki doktrynie kościelnej, czyli tzw. zinstytucjonalizowanej religii. Często prowadzi to do określenia wiary chrześcijańskiej w kategoriach ideologii⁵.

„Nowa” duchowość w powyższym rozumieniu odrzuca mistyczne zjednoczenie z Bogiem, ponieważ całkowicie pomija działanie Boga w procesie świętości. Doświadczenie mistyczne dokonujące się pod wpływem działania miłości Boga nie ma miejsca w życiu duchowym chrześcijanina, ponieważ jest ono nadprzyrodzonym doświadczeniem Boga takim, jakim jest On sam w sobie. Jego istotą jest aktywny, wyraźny i świadomy udział władz ludzkich w życiu, wiedzy i miłości samego Boga. Dokonuje się to dzięki łasce uświęcającej, będącej jakby nowym „byciem” dodanym do natury ludzkiej i udzielającym siły do wykonywania aktów poza ludzkim zasięgiem. Zatem doświadczenie mistyczne jest doświadczeniem religijnym, doświadczeniem wiary w danej religii. O jego religijności decyduje nie tylko treść przeżywana, ale także osobiste ustosunkowanie się do przedmiotu przeżycia. Dlatego doświadczenie przeżycia według „nowej” duchowości jest niezależne od łaski udzielanej dobrowolnie przez Boga, według Jego woli, i jednocześnie nie angażuje człowieka w działaniu tej łaski. Tymczasem doświadczenie mistyczne jest czymś odwrotnym od doświadczenia w indywidualistycznej duchowości. Dlatego istnieje różnica między spotkaniem z Bogiem na płaszczyźnie wiary a religijnym przeżyciem wywołanym doświadczeniem emocji. Albowiem doświadczenie religijne jest zależ-

⁵ I. NOCKIEWICZ, *Świadectwo chrześcijańskiej rodziny*, Teologia duchowości. Studia Teologiczne” Idźcie i Głoscie 34 (2016) 97.

ne od dobrowolnie udzielanej przez Boga łaski i równocześnie poddaje chrześcijanina działaniu tej łaski. Wobec tego nie jest ono wynikiem ludzkich zabiegów i stosowania technik psychologicznych⁶.

Rosnące dzisiaj znaczenie wartości doświadczeń indywidualnych jest związane z sakralizacją własnego „ja”, z ubóstwieniem człowieka, z jego kultem i z odrzuceniem transcendencji nadprzyrodzonej. Stąd pojawiają się na gruncie religijnym nowe pojęcia jak samorealizacja, osobista autonomia i samoekspresja. Religia ogranicza się do funkcji utylitarnej, z pominięciem prawd wiary, dlatego jej istotę stanowi doświadczenie i poszukiwanie doczesnej samogratyfikacji. Dlatego taka osobowość często przyjmuje formy patologiczne, a mając słaby kontakt ze światem wewnętrznym i zewnętrznym przeżywa doświadczenie pustki⁷. Wówczas człowiek przeżywa kryzys autentycznej wiary objawionej, przeżywa kryzys prawdy o sobie samym, kierując się relatywizmem religijnym. Tym samym jest też kryzys wartości rodzinnych i samej rodziny. W przestrzeni rodziny rozgrywa się więc dramat ludzkich osób. Tylko pełna prawda o człowieku obejmuje jego nadprzyrodzony wymiar.

2. Świętość rodziny odrzuceniem „nowej” duchowości

Świętość nie jest zatem czymś zarezerwowanym dla przedstawicieli jakiejś „elity duchowej”, ani nie może być ograniczona do tych ludzi, którzy szukają jej na drodze indywidualistycznej duchowości. Jest ona powszechnym powołaniem: „Wszyscy wierni są zatem zachęceni i zobowiązani do osiągnięcia świętości i doskonałości własnego stanu”⁸. Zatem jest ona darem Boga i zadaniem, do którego wypełnienia wzywa Bóg każdego chrześcijanina. Jest darem, gdyż jest niezasłużonym przez człowieka udziałem w świętości samego Boga. Jest zadaniem, ponieważ chrześcijanin powinien ją osiągnąć w swoim życiu rodzinnym.

Aby lepiej zrozumieć istotę świętości rodziny trzeba odwołać się do tajemnicy Trójcy Świętej. Miłość będąca jednością Osób Boskich, jest

⁶ P. OGÓREK, *Mistyka według T. Mertona*, Warszawa 1996, 167-170.

⁷ I. NOCKIEWICZ, *Świadectwo chrześcijańskiej rodziny*, Teologia duchowości. Studia Teologiczne” Idźcie i Głosie 34 (2016), 98.

⁸ CONCILIUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen gentium”* (KK) 42, AAS 57 (1965), 49: „Omnes igitur christifideles ad sanctitatem et proprii status perfectionem prosequendam invitantur et tenentur”, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 146.

również mocą łączącą rodzinę. Dlatego rodzina w Bogu znajduje źródło swojej miłości, ponieważ doświadcza tej miłości, jaka istnieje między Osobami Trójcy Świętej. Budując wspólnotę miłości, miłość łączy się z samym Bogiem (por. 1 J 4, 7). Jednocześnie jest obrazem miłości, jaka istnieje w Bogu Trójjedynym. Stąd też miłość w rodzinie pochodzi z Bożego źródła miłości, zaś przyjmowana jako dar powoduje, że rodzina staje się obrazem Boga. To w Bogu istnieje miłość, który będąc miłością, przeżywa w sobie tajemnicę osobowej komunii miłości⁹. I tę miłość jako Bóg miłości przekazuje ludziom niejako na zewnątrz już w akcie stworzenia. Dlatego człowiek przeznaczony do życia w małżeństwie i rodzinie jest szczególnym objawieniem Bożej miłości. Stąd też „rodzina chrześcijańska jest komunią osób, znakiem i obrazem komunii Ojca i Syna w Duchu Świętym”¹⁰.

Pomijając dalszą analizę głębokiej teologii małżeństwa i rodziny, która jest szeroko opracowana w literaturze teologicznej, z punktu teologii duchowości należy zwrócić uwagę na formację do świętości w rodzinie. Warto tutaj odwołać się do nauczania Soboru Watykańskiego II, który mówi o świętości małżeństwa i rodziny. „Dlatego – czytamy – małżonkowie chrześcijańscy w obowiązkach i godności swojego stanu są utwierdzani i jakby uświęceni szczególnym sakramentem; wypełniając jego mocą swoje zadanie małżeńskie i rodzinne, napelnieni duchem Chrystusa, dzięki któremu całe ich życie jest przeniknięte wiarą, nadzieją i miłością, coraz bardziej dochodzą do właściwej sobie doskonałości i wzajemnego uświęcenia, a stąd wspólnie do chwaleń Boga. Dlatego dzieci, a także wszyscy żyjący w rodzinie, łatwiej znajdą drogę szlachetności, zbawienia i świętości, jeżeli torować ją będzie przykład rodziców i rodzinna modlitwa. Małżonkowie zaś, ozdobieni godnością i zadaniem ojcostwa i macierzyństwa, niech gorliwie wypełniają obowiązek wychowania, przede wszystkim religijnego, który w szczególnie sposób należy do nich samych. Jako żywi członkowie rodziny dzieci na swój sposób przyczyniają się do uświęcania rodziców”¹¹.

⁹ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica de Familia Christianae muneribus in mundo huius temporis „Familiaris consortio”* (FC) 11, AAS 74 (1982), 91-92, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „Familiaris consortio”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, 77.

¹⁰ KKK 2205. Por. R. BĄCZEK, *Duchowość małżeństwa i rodziny w nauczaniu biskupa Stanisława Stefanka*, Warszawa 2013, 161-165.

¹¹ CONCILIUM VATICANUM II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in Mundo huius tempo-*

Zatem rodzina promieniuje świętością poprzez troskę o prowadzenie dzieci do Boga, dbanie o ich życie duchowe. „W tym niejako domowym Kościele – czytamy – rodzice słowem i przykładem powinni być dla swoich dzieci swoich pierwszymi zwiastunami wiary i pielęgnować właściwe każdemu z nich powołanie, ze szczególną zaś troskliwością powołanie duchowne”¹². W tym sensie rodzina jest najważniejszym miejscem osiągnięcia świętości.

Z powyższego nauczania soborowego jasno wynika, że troska o rozwój świętości jest najważniejsza w rodzinie. Rodzina jest więc miejscem budowania właściwej relacji do Boga, gdyż istotą świętości jest komunია z Bogiem, łączność z Bogiem Trójjedynym. Ta relacja oznacza wejście w relację z Osobami Boskimi, a realizuje się przez miłość, przez miłość chrześcijanina do Boga Ojca z Chrystusem w Duchu Świętym. Zatem świętość polega na rozwoju miłości między rodzicami i na dawaniu jej dzieciom. Im pełniejsza miłość do Boga w Chrystusie, tym większy postęp w świętości rodziców, a tym samym większa miłość wobec dzieci i troska o ich uświęcenie. Stąd też osobiste zjednoczenie w miłości z Bogiem rodziców staje się źródłem uświęcenia członków rodziny, ponieważ wychowanie dzieci jest współpracą z łaską Boga. Stąd też warunkiem tej współpracy jest jedność rodziców z Bogiem w miłości.

Tak rozumiana świętość, wiodąca do zjednoczenia z Trójcą Świętą całej rodziny, jest przeciwieństwem duchowości indywidualistycznej, gdyż rozwija się w rodzinie będącej kolebką miłości do Boga i między sobą. A więc rodzina jest najbardziej podstawowym środowiskiem uświę-

*ris „Gaudium et spes” (KDK) 48, AAS 58 (1966), 1068-1069: „Quapropter coniuges christiani ad sui status officia et dignitatem peculiari sacramento roborantur et veluti consecrantur; cuius virtute munus suum coniugale et familiare explentes, spiritu Christi imbuti, quo tota eorum vita, fide, spe et caritate pervaditur, magis ac magis ad propriam suam perfectionem mutuamque sanctificationem, ideoque communiter ad Dei glorificationem accedunt. Unde, ipsis parentibus exemplo et oratione familiari praegredientibus, filii, immo et omnes in familiae convictu degentes, humanitatis, salutis atque sanctitatis viam facilius inveniunt. Coniuges autem, dignitate ac munere paternitatis et maternitatis ornati, officium educationis praesertim religiosae, quod ad ipsos imprimis spectat, diligenter adimplebunt. Liberi, ut viva familiae membra, ad sanctificationem parentum suo modo conferunt”, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 564.*

¹² KK 11, AAS 57 (1965), 16: „In hac velut Ecclesia domestica parentes verbo et exemplo sint pro filiis suis primi fidei praecones, et vocationem unicuique propriam, sacram vero peculiari cura, foveant oportet.”, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 114.

cenia i dawania świadectwa o Chrystusie i Kościele. „Szczególnym ich obowiązkiem, zarówno mężczyzn, jak i kobiet, jest dawanie świadectwa o Chrystusie życiem i słowem w rodzinie [...]. Trzeba bowiem, aby ukazał się w nich nowy człowiek, który jest stworzony na obraz Boga w sprawiedliwości i prawdziwej świętości”¹³. Zatem od Soboru Watykańskiego II dojrzewa koncepcja świętości rodziny, która odrzuca nową duchowość laicką, ateistyczną, promującą doświadczenie Boga poza Kościołem na płaszczyźnie naturalnej, bez działania łaski Bożej.

Ks. kard. S. Wyszyński, opierając się na nauce soborowej, twierdzi, że wychowanie w rodzinie wiedzie do ukształtowania ludzi świadomych daru wiary i miłości, kształtujących swoje życie duchowe na wzór nowego człowieka – Jezusa Chrystusa. A więc wszystkie dążenia rodziców w rodzinie prowadzą do rozwoju świętości. Świętość rodziny dostrzega nie tylko na płaszczyźnie wzajemnych relacji, ale także na w posłanniczym charakterze wspólnoty małżeńskiej. Zatem małżonkowie są posłani do odpowiedzialności za Mistyczne Ciało Chrystusa w różnych wymiarach, między innymi poprzez dbanie o świętość w rodzinach¹⁴.

Jan Paweł II podkreśla, że rodzina ma specjalną misję, by strzec, objawiać i przekazywać miłość, która powinna nieustannie wzrastać i stanowić duchową siłę uświęcenia rodziny, zaś kształtem tej miłości w rodzinie jest cierpliwość, samokontrola, dyscyplina uczuć, solidarność, przyjaźń. Papież akcentuje, że w rodzinie potrzebne jest wielkoduszne poświęcenie¹⁵. Te wszystkie wartości, zdaniem Ojca Świętego, są głęboko zakorzenione w życiu duchowym rodziny. Albowiem prawdziwy pokój pochodzi od Boga i dlatego ognisko domowe, gdzie króluje Bóg, jest najspokojniejsze i szczęśliwe. Tutaj Papież ma na myśli o wiele więcej niż powierzchowne praktyki pobożności. Chodzi o głębokie życie duchowe, aby rodzina nawet za cenę wyrzeczeń i ofiary żyła duchem Ewangelii, czyli duchem świętości¹⁶.

¹³ CONCILIIUM VATICANUM II, *Decretum de activitate missionali Ecclesiae „Ad gentes divinitus”* 21, AAS 58 (1966), 972: „Praecipuum officium eorum, virorum et mulierum, est testimonium Christi, quod vita et verbo in familia [...]. Appareat enim in eis oportet novus homo qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis.”, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes divinitus”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*,

¹⁴ Ł. BIAŁK, *Chrystocentryzm życia duchowego w nauczaniu kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Warszawa 2016, 482-483.

¹⁵ K. LUBOWICKI, *Duchowość małżeńska w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2005, 325-326.

¹⁶ Tamże, 326-327.

Jan Paweł II swoje nauczanie popiera tekstami biblijnymi, jak Kol 3, 12-15; J 14, 23, 26-27; Rz 12, 10-21; Ef 5, 25-26, podkreślając życie oparte na czynie prawdy, na duchowej relacji małżonków, na odpowiedzialności za życie wiarą pozostałych członków rodziny. To zadanie wychowawcze spoczywa na rodzicach, gdyż sakrament małżeństwa konsekruje ich do prawdziwie chrześcijańskiego wychowania dzieci, to znaczy powołuje ich do uczestnictwa we władzy i miłości samego Boga Ojca i Chrystusa pasterza, a także w macierzyńskiej miłości Kościoła, wzboga ich darami Ducha Świętego, aby pomagali dzieciom w chrześcijańskim rozwoju ducha. Chodzi o to, aby rodzice wychowaniu dzieci nadali charakter nadprzyrodzony. Są oni zobowiązani do doprowadzenia dzieci do przyłgnięcia do Chrystusa i do walki ze złem. Ale sami, według Papieża, muszą starać się być świętymi, ponieważ dzisiaj Kościół bardziej niż kiedykolwiek potrzebuje świętych rodzin. Chociaż zdarzają się rodziny o świętości heroicznej, to jednak rodziny w normalności codziennego życia powinny być „Kościółem domowym”, w którym podejmują starania o wzajemny rozwój duchowy każdego dnia. Dlatego nazywa rodzinę pierwszą szkołą życia chrześcijańskiego, szkołą życia wiarą, której prawdy są normą postępowania rodziców i dzieci¹⁷.

W myśl Soboru rodzina jest ze swej natury ściłą wspólnotą osób, wspólnotą kształtowaną przez miłość¹⁸. Ta miłość jest siłą rozwoju życia duchowego wspólnoty rodziny. Pozwala ona człowiekowi wzrastać w świętości i doskonalić się oraz dzielić się nią z innymi. Stąd też rodzina jest uprzywilejowanym miejscem miłości. Życie zaś rodzinne stwarza wiele okazji do wzajemnego obdarowywania siebie miłością, a więc jej pielęgnowania i rozwijania. Zatem wartość rodziny dla kształtowania człowieka i życia ludzkiego wynika z jej wspólnotowego charakteru. Dając bezinteresownie siebie jako dar miłości, każdy członek rodziny bogaci się w miłość i wzrasta w niej, budując świętość wspólnoty rodziny, a nie duchowość indywidualistyczną¹⁹.

Dlatego udział rodziny w posłannictwie Kościoła winien dokonywać się na sposób wspólnotowy. Buduje ona Królestwo Boże poprzez samą codzienną rzeczywistość, określoną i wyznaczoną przez jej warunki życiowe. Zatem miłość i życie stanowi rdzeń zbawczego posłannictwa

¹⁷ Tamże, 332-333.

¹⁸ KDK 24, AAS 58 (1966), 1044, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 543-544.

¹⁹ S. OLEJNIK, *Teologia moralna życia społecznego*, Włocławek 2000, 325-326.

rodziny chrześcijańskiej w Kościele i dla Kościoła²⁰. Odkrywanie więc i wierne wypełnianie zamysłu Bożego winno dokonywać się „razem”, „we” wspólnocie małżeńskiej i rodzinnej, poprzez miłość przeżywaną w Duchu Chrystusa²¹. Rodzina chrześcijańska, budując Kościół w miłości, oddaje się na służbę człowiekowi i światu, urzeczywistniając prawdziwie „postęp ludzki”, którego treść czytamy w Orędziu Synodu do rodzin: „Do was należy kształtowanie ludzi w miłości i praktykowanie miłości we wszystkich odniesieniach do bliźnich tak, aby miłość ogarniała całą wspólnotę, aby była przepojona poczuciem sprawiedliwości i szacunku dla innych, świadoma swej odpowiedzialności wobec całej społeczności”²².

Dlatego rodzina chrześcijańska, żyjąca przykazaniem miłości, żyje gościnnością, szacunkiem i służbą każdemu człowiekowi, w którym dostrzega godność osoby i dziecka Bożego; żyje świętością dla siebie i dla bliźnich²³.

3. Modele świętości rodziny

Ks. Blachnicki przedstawia model uświęcenia rodziny jako małej oazy w systemie formacyjnym w Ruchu Światło-Życie. W tej małej grupie zasadniczą rolę pełni miłość między małżonkami, która rozlewa się na dzieci, tworząc wspólnotę rodzinną. Rodzina staje się wspólnotą, o ile we wszystkich jej członkach doskonali się miłość wiodąca do Boga i prowadząca do jedności²⁴.

W tym modelu rodziny ks. Blachnicki przypisuje wielkie znaczenie katechumenatowi rodzinnemu. Albowiem katechumenat jest sposobem, drogą wprowadzenia do wspólnoty, przeżywanej na płaszczyźnie komunii. Wówczas rodzina jest miejscem, gdzie dziecko uczy się, czym jest komunია i zostaje wprowadzone w nią na drodze katechumenatu

²⁰ FC 50, AAS 74 (1982), 141-142, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 119.

²¹ Tamże 51, AAS 74 (1982), 144, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 121.

²² Tamże 64, AAS 74 (1982), 157-158: „Aliud munus familiae est homines informare ad amorem pariterque amorem praestare in cunctis rationibus, quae ipsi cum aliis intercedunt, ita ut familia non in se concludatur, sed pateat communitati, quippe cum sensu iustitiae atque reverentia erga alios necnon conscientiae suae officio erga totam hominum societatem permoveatur”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 133.

²³ Tamże, AAS 74 (1982), 157, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 132.

²⁴ A. PAWLAK, *Żywa wspólnota. Duchowość komunii w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Kraków 2016, 181-184.

rodzinnego. Według Autora katechumenat rodzinny spełnia sześć podstawowych funkcji katechumenatu, tj. życie słowem Bożym, modlitwa, liturgia, metanoia, świadectwo i diakonia. Te funkcje katechumenatu powodują, że rodzina w wymiarze wertykalnym i horyzontalnym jest miejscem uczenia się komunii i wchodzenia w komunie. Dziecko, które pojawia się w takiej rodzinie, uczestniczy w jej życiu, czyli w życiu świętości. Staje się członkiem wspólnoty, ucząc się powoli od innych jej członków, czym jest komunie i świętość²⁵.

Ks. Blachnicki mocno podkreśla wymiar wertykalny w rodzinie, czyli wspólnotę z Ojcem przez Syna w Duchu Świętym. Zatem komunie wertykalna jest podstawą powstania wspólnoty międzyludzkiej, czyli komunii horyzontalnej. Komunie z Bogiem prowadzi do świadomości, że Bóg przez Ducha Świętego obecny jest w każdym człowieku. Jedność z Bogiem kieruje ku drugiemu człowiekowi, aby z nim wejść w komunie. Człowiek zjednoczony z Bogiem zwraca się jednocześnie ku innym, szczególnie ku swojej rodzinie. Wobec tego istnieje zależność dwóch wymiarów komunii wertykalnej i horyzontalnej. Im bardziej rodzice są zjednoczeni z Bogiem, tym bardziej uświęcają członków rodziny²⁶.

Tak ukształtowana rodzina jako wspólnota wertykalna i horyzontalna powinna otwierać się na inne rodziny, pomagając im w drodze do świętości. Dlatego ks. Blachnicki poleca różnego rodzaju wspólnoty, ruchy rodzinne i małżeńskie, wśród nich założony Domowy Kościół. Ponieważ spotkanie z innymi rodzinami pomaga osiągnąć cel, jakim jest budowanie świętości w komunii wertykalnej i budowanie miłości horyzontalnej w rodzinie. Stąd też między innym podkreśla udział w rekolekcjach, dzielenie się dobrami duchowymi, modlitwą za inne rodziny i o własne uświęcenie. Modlitwa bowiem otwiera rodzinę na świat. Dlatego modlitwa rodzinna powinna być włączeniem w modlitwę Chrystusa, którą On zanosi z całym Kościołem Bogu Ojcu. W ten sposób modlitwa staje się znakiem jedności ze wszystkimi, którzy się modlą, a także z tymi, za których zanosi się modlitwę. Obejmuje ona sprawy całego świata, jest wyrazem otwartości i jeszcze bardziej otwiera się na wszystkich ludzi, pomagając im na drodze świętości²⁷.

Z kolei o. W. Wermter podkreśla, że w „duchowej rodzinie” najważniejsze są nadprzyrodzone więzy między jej członkami, które są

²⁵ Tamże, 185-188.

²⁶ Tamże, 90-91.

²⁷ Tamże, 188-190.

istotniejsze niż przyjaźń. Tą nadprzyrodzoną więź nazywa Autor pokrewieństwem „dzięki Krwi Baranka”. Jej źródło stanowią sakramenty i pełnienie woli Bożej. A więc Krew Chrystusa jest źródłem jedności w duchowej rodzinie. Dlatego Jezus ustanawia w swojej rodzinie ziemskiej nowe pokrewieństwo, które można nazwać „pokrewieństwem duchowym”. Jego zasadniczym kryterium jest słuchanie Słowa Bożego oraz szukanie i wypełnianie woli Boga. Kto trwa w woli Bożej, ten trwa w miłości, czyli w jedności z Bogiem. Przyjmując wolę Bożą przez Słowo Boże, stają się niejako „spokrewnieni” z Jezusem, stają się „krewnymi” Jezusa i Jego rodziną. Stąd też przyjmowanie Krwi Chrystusa przez pełnienie woli Bożej i życie Słowem Bożym sprawia, że płynie Ona nie tylko w żyłach poszczególnych chrześcijan, ale staje się życiem jednoczącym wierzących między sobą i czyniącym z nich jedną duchową rodzinę. Zatem miłość wzajemna jest mocą budującą jedność wspólnoty rodziny i rozwój życia duchowego, ponieważ jest drogą prowadzącą do zjednoczenia z Bogiem²⁸.

Dlatego, zdaniem o. Wermtera, świętość duchowej rodziny rozumiana jest jako dojrzała miłość uzdalniająca do udziału w życiu Trójcy Świętej. Owocem tego rozwoju jest osiągnięcie zdolności do ofiarnej miłości spełniającej się w dawaniu życia. Ten rozwój duchowy prowadzi przez trzy etapy, które odpowiadają różnym stopniom rozwoju miłości: etap dziecięctwa duchowego, wiek młodzieńczy i wiek dojrzały. Ostatni etap charakteryzuje się zdolnością do uczynienia ze swojego życia bezinteresownego daru. Wówczas droga formacji miłości polega na wzrastaniu „od miłości miłej, pięknej, szumnej i przyjemnej do miłości dojrzałej – macierzyństwa i ojcostwa”²⁹. Osiągnięciu dojrzałej miłości służą stosowane środki i metody wynikające z propagowanego przez niego charyzmatu „duchowej rodziny”.

O. Wermter podkreśla, że rozwój świętości rodziny przebiega na dwóch płaszczyznach: rozwoju miłości Boga i bliźniego. Te dwie płaszczyzny tworzą jedność, podobnie jak dwie belki krzyża. Zatem droga rozwoju miłości zakłada doświadczenie życia we wspólnocie. Stąd też rodzina jest szkołą nauki miłości wzajemnej: Boga i drugiego człowieka. Podstawą rozwoju życia duchowego rodziny poprzez miłość jest pokora. Pokora uczy małżonków prawdy o sobie, postawy służby, ofiar-

²⁸ A. KACPRZYK, *Charyzmat duchowej rodziny w służbie ewangelizacji w nauczaniu i działalności o. Winfrieda Wermtera*, Częstochowa 2017, 116-128.

²⁹ Tamże, 159.

ności. Dlatego nazywa ją „kielichem” albo „naczyniem” miłości, gdyż ją chroni, oczyszcza i uszlachetnia. Rodzice kształtując w sobie postawę pokory, uczą się miłości, a miłość daje im motywację i siłę do realizacji powołania rodzinnego oraz do formacji duchowej³⁰.

Te dwa wspomniane modele świętości rodziny są odpowiedzią na kryzys rodziny. Tymczasem rodzina jest pierwszą i podstawową wspólnotą, w której odbywa się głoszenie Ewangelii osobie ludzkiej i prowadzenie jej do pełnej dojrzałości³¹. Te ciągłe zagrożenia skłaniają do poszukiwania nowych metod pomocy rodzinie. Również papież Franciszek podkreśla potrzebę pomocy rodzinie³².

Te dwa modele świętości rodziny mają uczynić rodzinę narzędziem ewangelizacji poprzez dawanie świadectwa życiem i słowem. Tak więc świadectwo postawy chrześcijanina jest warunkiem koniecznym, aby słowo zostało przyjęte, a jednym z aspektów tego świadectwa jest „misja miłości”, wyrażająca się w służbie Bogu i bliźnim. Stąd też wszystko co wyraża miłość w jedności z Jezusem jest misją. Może to być misja cierpienia, jedności, wiodąca do uświęcenia wspólnoty rodzinnej. Z kolei świadectwo słowa jest najlepszym i najskuteczniejszym sposobem przekazywania i budzenia życia duchowego, dlatego można je uważać za szczytowy wyraz miłości bliźniego. Dla rozwoju życia duchowego istotna jest nie tylko wiedza z ksiązek, ale dawanie własnego życia przez podarowanie swojego doświadczenia duchowego. W ten sposób świadectwo staje się formą realizacji powołania do rozwoju życia duchowego i narzędziem ewangelizacji³³.

Zakończenie

Rodzina chrześcijańska jest zdolna przeciwstawić się ideologii duchowości indywidualistycznej poprzez dawanie świadectwa o Chrystusie i Kościele. Albowiem to świadectwo rodziny wypływa z jej świętości, czyli ze zjednoczenia z Bogiem. Rodzina głęboko zjednoczona z Bogiem w Trójcy Świętej jest otwarta na Jego miłość i jest zdolna od-

³⁰ Tamże, 151-166.

³¹ FC 2, AAS 74 (1982), 82, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 67.

³² FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica de Evangelio Nuntiando nostra aetate „Evangelii gaudium”* 67, AAS 105 (2013) 12, 1048, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie „Evangelii gaudium”*, Kraków 2014, 66.

³³ A. KACPRZYK, *Charyzmat duchowej rodziny w służbie ewangelizacji w nauczaniu i działalności o. Winfrieda Wermtera*, 219-223.

powiedzieć swoją miłością. Albowiem Bóg pragnie, aby każdy członek rodziny, przyjmując tę miłość, nie tylko odpowiedział na nią, ale przekazał ją innym. W ten sposób miłość rodziny jest darem dla Kościoła i świadectwem wobec innych. Współczesnemu człowiekowi, zagubionemu we własnym egoizmie, potrzeba przekazać autentyczną miłość; potrzeba dać miłość Boga i nauczyć go poddania się Jemu, aby mógł go prowadzić do świętości.

Dlatego rodzina chrześcijańska stwarza warunki do uświęcenia innych członków rodziny i do uświęcenia bliźnich, ponieważ w niej rodzi się i wzrasta miłość, stanowiąca istotę świętości. Tym samym przeciwstawia się „rodzinie nuklearnej”, w której umierają więzi wspólnotowe, a jej członkowie żyją własnym osobistym życiem jako autonomiczne jednostki. Proces ten autonomizacji i indywidualizmu trwa, podcinając korzenie rodziny jako wspólnoty i ratunek przed „nową duchowością”.

Holiness of Family in the Age of Individualistic Spirituality Summary

New spirituality comes from exaggerated individualism of human life. It is based on the liberal axiology creates some syncretism in the interpretation of the truth of the faith. In this way his or her own self is sacralized and the determination of essence Christian faith in the category of ideology. Human being creates according to his or her own interpretations their own faith rejection of the Church doctrine. The rejection of supernatural element leads to the rejection of mystique, as well. That is why the rejection of transcendence leads to self-fulfillment, to personal autonomy and self-expression. Then the main role of religion is not faith, but self-autonomy, where the experience in the form of emotion, feeling overbalances. Human builds so called own spirituality with confidence. The contradistinction to this spirituality is family. Therefore, family is an effective tool to humanization and personalization in present society. Family based on personalistic fundament gives a testimony of Christ and Church. Its spirituality results in union with Holy Trinity, what makes it the sacrament of God's presence in the world.

Słowa kluczowe: nowa duchowość, mistyka emocjonalna, przeżycia uczuciowe, indywidualizm, aksjologia liberalna, sakralizacja własnego „ja”, autoformacja, modele rodziny, świadectwo rodziny.

Keywords: New spirituality, emotional mystique, feeling experience, individualism, liberal axiology, sacralization of his or her own self, self-formation, family models, testimony of family.

Bibliografia

1. Dokumenty Kościoła

- Concilium Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen gentium”*, AAS 57 (1965), 5-71, Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 104-163.
- Concilium Vaticanum II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in Mundo huius temporis „Gaudium et spes”*, AAS 58 (1966), 1025-1115, Sobór Watykański II, *Konstytucja o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 526-606.
- Concilium Vaticanum II, *Decretum de activitate missionali Ecclesiae „Ad gentes divinitus”*, AAS 58 (1966), 947-990, Sobór Watykański II, *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes divinitus”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 433-471.
- Franciscus, *Adhortatio apostolica de Evangelio Nuntiando nostra aetate „Evangelii gaudium”*, AAS 105 (2013) 12, 1019-1137, Franciszek, *Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie „Evangelii gaudium”*, Kraków 2014.
- Ioannes Paulus II, *Adhortatio apostolica de Familia Christianae muneribus in mundo huius temporis „Familiaris consortio”*, AAS 74 (1982), 81-191, Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „Familiaris consortio”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, 67-160.
- Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002.

2. Opracowania

- Bączek R., *Duchowość małżeństwa i rodziny w nauczaniu biskupa Stanisława Stefańska*, Warszawa 2013.
- Biały Ł., *Chryścocytryzm życia duchowego w nauczaniu kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Warszawa 2016.
- Kacprzyk A., *Charyzmat duchowej rodziny w służbie ewangelizacji w nauczaniu i działalności o. Winfrieda Wermtera*, Częstochowa 2017.
- Lubowicki K., *Duchowość małżeńska w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2005.
- Nockiewicz I., *Świadectwo chrześcijańskiej rodziny jako odpowiedź na problemy nowej indywidualistycznej duchowości*, „Teologia duchowości. Studia Teologiczne” *Idźcie i Głoście* 34 (2016), 93-108.
- Ogórek P., *Mistyka według T. Mertona*, Warszawa 1996.

Olejniki S., *Teologia moralna życia społecznego*, Włocławek 2000.

Pawlak A., *Żywa wspólnota*, Kraków 2016.

Pawlak A., *Żywa wspólnota. Duchowość komunii w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Kraków 2016.

Szymonik M., *Filozoficzne podstawy kategorii godności człowieka w ujęciu personalizmu szkoły lubelskiej*, Lublin 2015.